troia.

ÇANAKKALE

Sayı 25
Aralık 2019
12 TL
(KDV dahil)

2020 NOMINEE

içindekiler

Sahibi
Aynur GANİLER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Seçkin SAĞLAM

Katkıda Bulunanlar
Rıdvan GÖLCÜK
Haluk ŞAHİN
Yrd. Doç. Dr. Mithat ATABAY
Şahabettin KALFA
Cevat İNCE
Fecri POLAT
İsmail ERTEN
Kübra YANMAZ
Coşkun BAKAR
Eren AŞNAZ
Atilla AKIN

Yönetim Yeri
İsmetpaşa Mahallesi
Demircioğlu Caddesi
No: 103 Çanakkale

Basım Yeri
Çanakkale OLAY
Gazetesi Tesisleri
Tel: 0 (286) 212 91 92
mail@canakkaleolay.com
Dergimize yazı yazmak
isteyenler bu iletişim
adresinden ulaşabilirler.

Naim Süleymanoğlu'ndan Troya Müzesi'ne! 4

"Yeni Troya" Keşfedildi 6

Troia Savaşı, İstanbul'un Fethi ve Köknar Ağacı 10

Yüz Yıl Arayla Tekrar Boğazlar Tartışması 12

Çanakkale'nin 17 ismi, Kent Müzesi'nde 15

Çanakkale'yi Niçin Sevdim? 16

Çanakkale Boğazı'nın ve Gelibolu Yarımadası'nın En Büyük Kenti: Sestos 19

Kuşlarımız Çanakkalelilerle buluştu 22

Kentten 17 İsim ve Daha Niceleri... 24

Kaçak Kazı ve Kültür Varlığı Tahribatı 26

Sadece kafe-restoran değil, esnaf gibi esnaf 30

Troia... Troya...Truva... Troja... 32

Kırsal Bölge Yerleşimlerine Genel Bakış 34

Bir Tekaüt Bahriye Başçavuşunun Anılarındaki Çanakkale... 36

Kepez'de bir gelenek başlatılıyor! 38

Umurbey'de Deve Güreşine yoğun ilgi... 39

İnsanlığın Dördüzleri: Sanat, Bilim, Felsefe ve Spor 40

Çanakkale'de Konsolosluklar - II 42

Çanakkale Boğazı'nın ve Gelibolu Yarımadası'nın En Büyük Kenti: Sestos

Reyhan Körpe

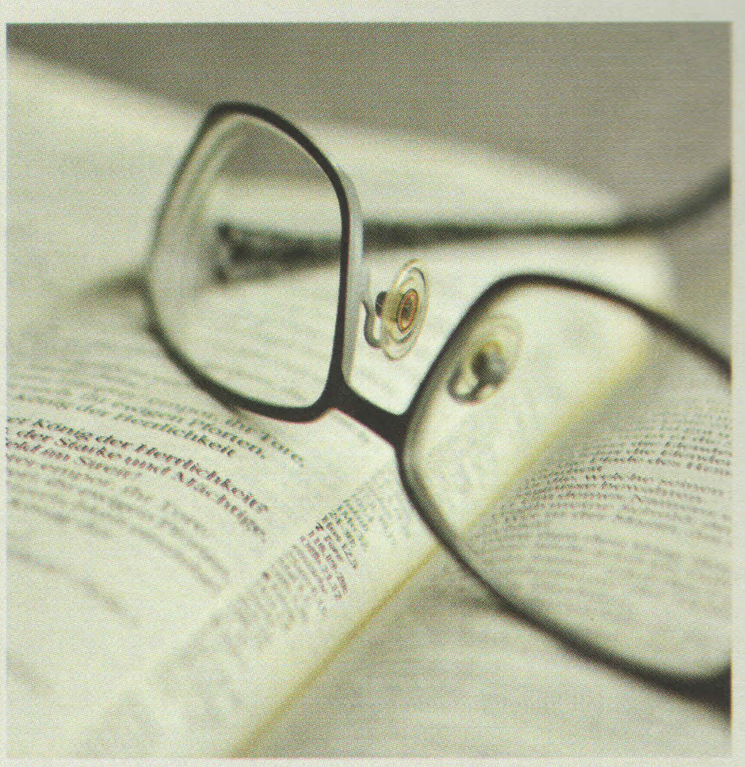

Tarih boyunca Çanakkale Boğazı'nın Avrupa yakasında boğazı ve yarımadayı kontrol etmiş olan Sestos aynı zamanda iki kıta arasındaki geçişlerin Avrupa yakasındaki köprü ayağı olmuştur. Terk edilişinden bu yana zaman içinde unutulan bu kent antik çağlarda Gelibolu Yarımadasındaki en büyük kent idi.

Sestos, Çanakkale Boğazının en dar yerinde rüzgar ve akıntıların çok uygun olduğu mükemmel bir limana (şimdiki Akbaş Limanı) bakan, deniz seviyesinden yaklaşık 100 m. yüksekliğinde bir tepe üzerindedir. Kent Xerxes'in inşa ettiği köprülerin Avrupa ayağının olduğu yerde, bir kıtadan ötekine geçiş için uygun olan en dar iki noktadan birine hakimdi. Strabon, Sestos'un Boğaz üzerindeki avantajlı konumunu şöyle anlatmaktadır.

"Sestos, Propontis'e doğru, Propontis'ten gelen akıntıların uzağında kurulmuştur. Bu nedenle Sestos'tan karşıya geçiş daha kolaydır. Önce kıyıdan Heros kulesine ulaştıktan sonra, akıntının yardımıyla karşıya geçilir. Fakat Abydos'tan karşıya geçecek olanlar, önce kıyı boyunca Sestoskarşısındaki bir kuleye doğru aksi yönde sekiz stadia kadar çıkmaları ve geçişte akıntının şiddetini kırmak için eğik olarak seyir etmeleri gerekir."

Eski tarihçiler kentin stratejik konumunun altını çizmişlerdir. Söz gelişi Herodotos, Sestos'u Boğazdaki "en güçlü müstahkem yer" olarak tasvir etmektedir. Spartalı komutan Derkylidas, Sestos'a sığınan Sparta yanlısı kişilere söyle seslenmiştir: *"Sestos'tan daha kuvvetli, kuşatılması Sestos'tan daha zor bir yer yoktur. Çünkü Sestos'u kuşatacak kişinin hem bir donanmaya, hem de piyade güçlerinin olması lazımdır."* M.Ö. 4. yüzyılda yaşamış olan tarihçi Thepompos da Sestos'u *"Küçük ama güçlü duvarlara sahip, iki plethra kalınlığında çift duvarla limana bağlantılı, bu sebeple ve boğazdaki akıntı sayesinde Boğazın efendisi."* olarak tanımlamıştır. Bu önemli ve stratejik konumu nedeniyle Atinalılar, Pelepponnesos Harbi'nin sonlarına doğru, İonia Muharebeleri sırasında Sestos'u bütün Hellespontos'un savunma merkezi durumuna getirmişlerdir. Dahası Atinalılar, Sestos'u Atina'nın tahıl ambarı olarak nitelemişlerdir.

Homeros'a göre Sestos bir Trak yerleşimiydi. Sonraları M.Ö. 7. yüzyılda Lesbos adasından gelen

Antik yerleşimin bulunduğu tepenin batıdan görünümü

Aioller kenti ele geçirmişler, ya da kurmuşlardır. Kent M.Ö. 5. yüzyılda Plaid Beyliği sınırları içinde yer almasına rağmen kaynaklar bu dönem Sestos'u hakkında bilgi vermezler. M.Ö. 493 yılına Persler Gelibolu Yarımadasına hakim olduklarında kendilerine merkez olarak Sestos'u seçmişlerdir. Pers-Yunan savaşlarının sonunda M.Ö. 479/8'de Atina ve ittifak donanmasının ilk hedefinin Sestos olması kentin önemini işaret eder. Herodotos'un aktardığına göre M.Ö. 5. yüzyılın başında Sestos'un ahalisi yerli aioller, Persler ve müttefiklerinden oluşmaktaydı.

Modern tarihçi ve araştırmacılar, Sestos ve diğer Gelibolu Yarımadası kentlerinin Boğaz güvenliğinden sorumlu Atina donanmasına *(Hellespontophylakes)* katkıda bulunduklarını düşünmektedirler. Hiç şüphesiz, Çanakkale Boğazının en stratejik noktasında bulunan Sestos, Atinalılar ve *Hellespontophylakes* için önemli bir üs olmuştur. M.Ö. 404 yılında, Pelepponnesos Harbi'nin sonunda Spartalılar Sestos'a yerleşimciler göndermişler ve kenti bölgenin savunma merkezi haline getirmişlerdir.

Pers Kralı ve Yunanlılar arasında M.Ö. 387 yılında imzalanan Kral Barışı'ndan sonra anlaşma gereği Avrupa'daki bütün kentler gibi Sestos da tekrar bağımsızlığını kazanmış ancak bu bağımsızlık uzun sürmemiştir. Kent, M.Ö. 360'larda kendini Persler, Traklar, paralı askerler ve Atinalılar arasındaki mücadelenin ortasında bulmuştur. M.Ö. 353 tarihinde Atina'lı General Khares Sestos'u ele geçirerek bütün yetişkin erkekleri kılıçtan geçirdikten sonra, kalanları da köle olarak satmıştır.

M.Ö. 334 yılında Büyük İskender'in ordusu Gelibolu Yarımadası üzerinden Sestos-Abydos deniz geçişini kullanarak Asya'ya geçmiştir.

Hellenistik dönemde Boğazı kontrol altına almaya

Arkaik döneme ait temeller

çalışan çeşitli büyük güçlerin hakimiyetine geçen Sestos, en son Bergama Krallığına bağlıyken, bu krallığın sonunda Romalıların yönetimine girmiştir. Roma zamanında kentin batısına kurulan Coela Roma'nın Boğaz'daki en önemli deniz üssü olurken, Sestos'un öneminin giderek azaldığı görülür. 5. ve 6. yüzyıllarda yarımadaya yapılan Got ve hun akınları, korsan saldırılarıyla giderek zayıflayan kentin sonunu bölgede yaşanan şiddetli depremler getirmiştir.

Bizans döneminde burada kurulmuş olan kale ile Boğazı kontrol etmekte olan kent 14. yüzyılda Türklerin bölgeye gelmesinden hemen önce tamamen terk edilmiş olmalıdır. Günümüzde üzerinde Bizans dönemine ait kale kalıntısından başka hiçbir yapı ayakta değildir.

Şimdiye kadar herhangi bir arkeolojik kazı ve araştırma yapılmayan Sestos'ta ilk defa 2012 yılında Çanakkale Onsekiz Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Reyhan Körpe tarafından arkeolojik yüzey araştırması başlatılmıştır.

Akbaş Kalesi

Sestos üzerindeki Akbaş Kalesi

Günümüzde halen devam eden araştırmalarda antik yerleşimin en erken dönemlerinden, terk edildiği zamana kadarki yerleşim tarihi hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca Sestos'un antik kaynaklarda bahsedilen surları ile antik dönemlere ait tespit edilen yapı kalıntıları incelenmiştir.

Araştırmalarda ele geçen seramik buluntuların verdiği bilgiler yerleşimin ilk defa M.Ö. 3. Bin yıl içinde Erken Tunç Çağ'da kurulduğunu göstermektedir. Akropolün bulunduğu tepenin kuzey ve kuzey doğu eteklerinde yoğun olarak ele geçen Erken Tunç dönemi çanak çömlek parçaları en eski yerleşimin tepenin bu bölümünde yer aldığını işaret eder. Yerleşim Geç Tunç Çağlarında ise aynı yönde genişlemeye devam ederek doğudaki doğal sınırı oluşturan dik yara kadar büyümüştür. Ele geçen seramik buluntuların dağılımına bakılacak olursa, Geç Tunç Çağ yerleşiminin klasik yerleşimin kapladığı alana kadar ulaştığı görülür. Bu durum Sestos Geç Tunç Çağ yerleşiminin sadece Gelibolu Yarımadasının değil, Trakya bölgesinin en büyük prehistorik yerleşimlerinden biri olduğunu gösterir. Geç Tunç Çağlarındaki yerleşme Homeros'un bahsettiği Trak kenti olmalıdır. Bu yerleşim bölgedeki Troia da dahil olmak üzere tüm yerleşimler gibi bu dönemin sonunda tahrip edilerek terk edilmiş olmalıdır.

M.Ö. 5. yüzyıl seramik parçası

Sestos, antik kaynakların verdikleri bilgilere göre M.Ö. 7. yüzyılda, Lesbos (Midilli) adasından gelen göçmenler tarafından tekrar kurulmuştur. Araştırmalarımızda kentin ikinci kuruluş dönemine ait herhangi bir kalıntıya rastlanılmamıştır. Sestos'un klasik dönemleriyle ilgili en erken buluntularımız M.Ö. 6. yüzyıl başına tarihlenen çanak çömlek parçalarıdır.

M.Ö. 5 ve 4. yüzyıllarda Atina'nın bölgedeki en önemli üssü ve müttefiki olan Sestos, aynı zamanda en görkemli zamanını da yaşamıştır. Arazide ele geçen bu döneme ait seramiklerin bolluğu ve kalitesi bunu yansıtmaktadır. Sestos bu dönemde Derkylidas ve Thepompos'un söz ettiği tüm kuşatan kuvvetli surlarla çevriliydi. Ayrıca kentin doğusunda bulunan limanı gene surlarla korunuyordu.

Akbaş Kalesi duvarı

Günümüzde ne yazık ki bu muhteşem surlara ait yüzeyde herhangi bir kalıntı görmek mümkün değildir. Ama gene de surların kenti ne şekilde kuşattığı arazinin topografyasından ve kuzeyinde yeni açılan tarla yolu nedeniyle açılan kesitten görülebilmektedir. Sestos surlarına ait taşların kentin terk edildiği 6. yüzyıl sonundan itibaren başta Konstantinopolis olmak üzere civardaki diğer kentler ve kalelerin yapımında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kentin akropolünün yer aldığı Bizans kalesinin duvarlarında da antik kente ait devşirme taşlar bugün bile görülebilir.

Bizans kalesi dışında antik Sestos'a ait yapı kalıntılarının tamamı toprak altındadır. Bunlardan bazıları zaman zaman çeşitli hafriyat ve kaçak kazılarla ortaya çıkmaktadır. Yerleşmenin kuzeyinde yol için yapılan hafriyatla arkaik döneme ait bazı duvar temelleri çıkmış, Boğaza bakan güney yamaçta ise Roma dönemine ait büyük bir yapının tonozlu duvarları bulunmuştur.